

EU-Croatia Joint Consultative Committee

EU- Hrvatska Zajednički Savjetodavni Odbor

6. sastanak, Zagreb, 13. listopada 2009.

ODRŽIVI RAZVOJ U EUROPI

pripremio gosp. Roman Haken, član Europskog gospodarskog i socijalnog odbora

Cilj ovog dokumenta jest dati pregled konteksta, provedbe i prakse održivog razvoja.

1. UVOD

Održivi razvoj u Ugovoru je zacrtan kao najviši dugoročni cilj EU. Strategija održivog razvoja Europske unije (EU SDS), u svom revidiranom obliku iz 2006., jest okvir za dugoročnu viziju održivosti u kojoj gospodarski rast, socijalna kohezija i zaštita okoliša idu ruku pod ruku i međusobno se podržavaju. U posljednjih nekoliko godina, Europska unija integrirala je cilj održivog razvoja (SD) u širok raspon politika. Naročito treba istaći njeno preuzimanje međunarodnog vodstva u borbi protiv klimatskih promjena kao i njeno zalaganje za promicanje gospodarstva s niskom razinom ispuštanja ugljika, utemeljenog na znanju i učinkovitijem iskorištavanju resursa. Istovremeno, postoji više područja u kojima trendovi neodrživosti ne posustaju, unatoč velikom broju pozitivnih kretanja u samim politikama. Potražnja za prirodnim resursima brzo raste i premašuje ono što Zemlja dugoročno može održati. Biološka raznolikost globalno opada a najveći ekosustavi nalaze se pod sve većim pritiskom. Potrošnja energenata u transportu nastavlja rasti. Globalno siromaštvo ne posustaje; za ostvarivanje Milenijskih razvojnih ciljeva potrebno je uložiti ogromne napore.

Trenutačna gospodarska i financijska kriza pokazala je da je održivost ključni faktor naših financijskih sustava i ekonomije u cjelini. Kriza utječe na sve sektore ekonomije, kućanstva,

poduzeća i radna mjesta. Najnoviji podaci pokazuju da se situacija na tržištima rada EU nastavlja pogoršavati kao reakcija na gospodarsku krizu. Nezaposlenost raste, broj slobodnih radnih mjesta i dalje opada, a tvrtke i dalje najavljuju bitna smanjenja radnih mjesta u više sektora. Najranjiviji dijelovi radne snage najviše su pogođeni

Kao odgovor na gospodarsku i financijsku krizu, EU i njezine države članice poduzele su i poduzimaju mjere za reformu financijskog sustava, podršku realnom gospodarstvu, poticanje zapošljavanja i doprinos globalnom oporavku. U studenom 2008. Komisija je pokrenula veliki Plan oporavka za rast i zapošljavanje. Plan oporavka uključuje mjere za povećanje potražnje, obnovu povjerenja i poticanje zapošljavanja te socijalnog uključivanja. Također uključuje prijedloge za pametno ulaganje u buduća znanja i tehnologije da bi se pomoglo ostvarivanje većeg gospodarskog rasta i dugoročnog održivog prosperiteta.

Bitno je da su mjere za pomoć realnom gospodarstvu i smanjenje socijalnog utjecaja aktualne krize kompatibilne s dugoročnim ciljevima održivosti. EU treba preokrenuti krizu u priliku za rješavanje financijske i ekološke održivosti i razvoj dinamičkog društva s niskom razinom ispuštanja ugljika, učinkovitim iskorištavanjem resursa, utemeljenog na znanju i socijalnoj uključivosti. Plan oporavka i odgovarajući nacionalni planovi već sadrže niz inicijativa koje podupiru navedeni cilj. Rad na prevladavanju krize je u tijeku, naročito u kontekstu Lisabonske strategije za rast i zapošljavanje, s fokusom na rast ekološkog, odnosno tzv. zelenog gospodarstva. Kratkoročno, tzv. zelene mjere pomažu u oživljavanju gospodarstva i stvaranju radnih mjesta. U srednjoročnom i dugoročnom razdoblju, one također stimuliraju nove tehnologije i smanjuju naš utjecaj na klimatske promjene, iscrpljivanje prirodnih resursa i uništavanje ekosustava.

2. NOVA ULOGA ODRŽIVOG RAZVOJA U KREIRANJU POLITIKE EU

U posljednjih nekoliko godina, EU je pokazala svoje nedvojbeno zalaganje za održivi razvoj i uspješno je integrirala dimenziju održivosti u mnoga područja kreiranja politike. Politike EU o klimatskim promjenama i energiji dokaz su utjecaja koji strategija održivog razvoja ima na politički program. EU je počela s integracijom dimenzije održivosti i u mnoga druga područja svoje politike.

Program bolje regulacije koji je pokrenula EU pridonio je integraciji ciljeva politike i poboljšanju ekonomičnosti političkih odluka. To je postignuto pojednostavnjenom legislativom EU kao i smanjenjem administrativnog opterećenja. Također treba posebno istaknuti ulogu procjene učinaka. Sustav za procjenu učinaka koji je osmislila Komisija pridonosi održivom razvoju jer svojim integriranim pristupom omogućuje procjenu potencijalnih učinaka prijedloga novih zakona ili politika na gospodarska, socijalna i ekološka područja.

Komisija je svojim obnovljenim Programom socijalne politike (Socijalna agenda) predstavila integriran i holistički pristup, kao i nekoliko inicijativa za različita područja politika. Ta obnovljena Socijalna agenda istaknula je važnost koju Komisija pridaje održivom razvoju naših društava i najavila je razvoj ciljeva blagostanja "izvan okvira BDP-a".

Smjernice za zapošljavanje dio su Europske strategije zapošljavanja i pružaju okvir za razvoj i provedbu mjera koje su u skladu s ciljevima strategije održivog razvoja. Na primjer, EU angažira Strukturalne fondove za potporu država članica u njihovim naporima usmjerenima na razvoj gospodarstva s niskom razinom ispuštanja ugljika i učinkovitim iskorištavanjem resursa. Daljnji razvoj gospodarstva s niskom razinom ispuštanja ugljika također će biti ključan za oporavak EU.

Korporativna društvena odgovornost (CSR) pruža poslovnim subjektima priliku za kombinirano ostvarivanje ciljeva na gospodarskom i socijalnom planu kao i na planu zaštite okoliša. Veće zalaganje na planu korporativne društvene odgovornosti od strane europskih poslovnih subjekata povećat će kapacitet Europe za održivi razvoj. Komisija, kao i mnoge države članice EU pojačale su svoje napore na promicanju razumijevanja važnosti korporativne društvene odgovornosti, s naglaskom na dijalogu između zainteresiranih strana.

EU je osim toga postigla napredak u integriranju programa Strategije održivog razvoja u svoje vanjske politike, na primjer putem Procjene učinaka održivosti provedene u kontekstu pripreme Sporazuma o slobodnoj trgovini i rada na klimatskim promjenama. Države članice također razvijaju inovativna rješenja relevantna za program Održivog razvoja.

Primjena cijene emisije ugljika kako bi se prikazao društvena cijena ispuštanja stakleničkih plinova (GHG) u procjeni opcija javnih politika sve je više uobičajena. Francuska se obvezala na ugljik-neutralna ulaganja pomoću fondova Politike kohezije za razdoblje od 2007.-2013. Drugi je primjer dodjela "proračuna" za ugljik ministarstvima (UK). Učinjen je napredak na području obračunavanja ugljika u tvrtkama. Osim toga, rezultati probnih radova u brojnim državama članicama pokazuju da se uporabom pametnih brojila potrošnja energije može smanjiti do 10%. Pojedine države članice razvile su nove sustave kontrole potrošnje energije, uključujući financijsku podršku, što je značajno pridonijelo smanjenju potrošnje energije u građevinskom sektoru. Nadalje, u Francuskoj je "*Grenelle de l'Environnement*" okupio državnu, poslovnu i civilnu zajednicu u debati na kojoj su visoki predstavnici svih strana raspravljali o novim mjerama održivog razvoja.

3. NAPREDAK POLITIKE STRATEGIJE ODRŽIVOG RAZVOJA EU

Ovo poglavlje daje pregled napretka postignutog na razini EU u pogledu sedam ključnih izazova i prioritetnih pitanja od zadnjeg izvješća u listopadu 2007. Pritom nema za cilj predočiti sveobuhvatan popis poduzetih aktivnosti, već jednostavno naglasiti glavne inicijative u svakom pojedinom području. Eurostatovo izvješće o pokazateljima, koje se osniva na skupu Pokazatelja održivog razvoja (SDI) koje je definirala EU, a koje će biti objavljeno kasnije u jesen 2009., bacit će zato više svjetla na napredak na terenu. Neki preliminarni rezultati tog izvješća već su uključeni u ovaj dokument.

Iako su emisije stakleničkih plinova u EU porasle u razdoblju od 2000. do 2004., u zadnje tri godine trend je povoljan pa je EU tako na putu da ostvari svoj cilj iz Protokola iz Kyota. Međutim, ako ne dođe do brze primjene politika o globalnim klimatskim promjenama, godine 2020. emisije stakleničkih plinova bit će najmanje 60% veće od onih iz 1990. godine. Iako udio obnovljivih izvora energije u bruto domaćoj potrošnji energenata bilježi brži rast od 2002., još uvijek je daleko od ciljanog udjela od 12% zacrtanog za 2010. godinu.

Posljednjih godina EU je na samom čelu borbe protiv klimatskih promjena. U prosincu 2008. zakonodavac EU prihvatio je Klimatsko-energetski paket kojim su utvrđeni ambiciozni ciljevi za EU. EU se jednostrano obvezala na smanjenje svojih ukupnih emisija na najmanje 20% ispod razina iz

1990. godine do 2020. godine i na daljnje napore radi postizanja 30%-nog smanjenja emisija u slučaju postizanja sveobuhvatnog međunarodnog klimatskog sporazuma u Kopenhagenu, u prosincu 2009. Osim toga, postavila si je za cilj povećanje udjela obnovljivih izvora energije u uporabi na 20% do 2020. godine. Kao dio paketa, izmijenjena je direktiva o Sustavu za trgovanje emisijama EU (ETS), a donesene su i direktive o prikupljanju i skladištenju ugljika (CCS) i o obnovljivim izvorima energije. Paket energetske učinkovitosti učvršćuje ključnu legislativu o energetske učinkovitosti u građevini i proizvodima koji koriste energente. Dodatne energetske uštede osigurat će se proširenjem Direktive o ekodizajnu na proizvode koji utječu na potrošnju energije, u skladu s Akcijskim planom za održivu potrošnju i proizvodnju / održivu industrijsku proizvodnju (SCP/SIP). Izmjenama i dopunama propisa mjerodavnih za Europski fond za regionalni razvoj (ERDF) omogućena je podrška održivoj energiji u sektoru stanogradnje, čime se osigurava daljnji rast ulaganja u tom sektoru. Europski strateški plan razvoja energetske tehnologije (SET plan) ubrzava razvoj i angažiranje ekonomičnih tehnologija s niskom razinom ispuštanja ugljika. Isto tako, 2009. godine usvojeno je Priopćenje o mobilizaciji informacijskih i komunikacijskih tehnologija (ICT) za poboljšanje energetske učinkovitosti.

Sporazum o klimatsko-energetskom paketu uistinu je veliko postignuće u svjetlu gospodarske krize te predstavlja značajan doprinos naporima koje EU ulaže u postizanje sveobuhvatnog sporazuma o klimatskim promjenama u Kopenhagenu. Međutim, emisije stakleničkih plinova u EU čine samo jedan i to ograničen udio u globalnim emisijama. I dok je EU s jedne strane na putu prema ciljanom smanjenju emisija stakleničkih plinova na osnovu Protokola iz Kyota, globalne emisije CO₂ danas su oko 40% veće nego što su bile 1990. godine, što je referentna godina Protokola iz Kyota. Prema procjenama, da bi se ograničio porast prosječne globalne temperature na manje od 2°C u usporedbi s predindustrijskim razinama, do 2050. godine globalne emisije stakleničkih plinova moraju se smanjiti na manje od 50% razina iz 1990. godine. Uspješan zaključak međunarodnih pregovora o klimatskim promjenama u Kopenhagenu bit će ključan za ostvarivanje dugoročne održive budućnosti za naš planet.

Bijela knjiga o prilagodbi klimatskim promjenama donosi okvir za smanjenje izloženosti EU utjecaju klimatskih promjena, pri čemu se usredotočuje na integriranje prilagodbe u ključna područja EU politike i relevantne mjere, stvarajući bazu znanja i intenzivirajući međunarodnu suradnju.

4. Rasprava o strategijama održivog razvoja – osnove sudjelovanja javnosti u odlučivanju

Sudjelovanje javnosti u donošenju odluka naše je pravo kao građana u demokratskom društvu. Mi imamo pravo očitovati se prilikom planiranja projekata, zakona i politika koje utječu na naše živote i sustave za održavanje života o kojima ovisimo. Parlamentarni ili lokalni izbori koji se održavaju svakih nekoliko godina nisu baš učinkovit način za priopćavanje naših odluka o svim, već samo malom broju glavnih politika. U stvari, političari koje izaberemo redovito nemaju znanja, stručnih kompetencija kao ni interesa da se pozabave mnogobrojnim složenim problemima s kojima se suočavamo u rješavanju pitanja ruralnog razvoja.

Sudjelovanje javnosti, naročito na lokalnoj razini i na razini zajednice, neophodno je za onemogućavanje koncentracije moći u rukama državnih i javnih službenika i lobista privatnog sektora, i treba dati pravi smisao demokratskoj praksi. Sudjelovanje javnosti neophodno je da bi se osiguralo donošenje boljih odluka u ime i u korist javnog interesa.

Sudjelovanje javnosti je sustavan i interaktivan proces u kojem se građani i druge zainteresirane strane iz državnog, poslovnog i civilnog društva uključuju u donošenje odluka koje utječu na njih na najizravniji način. Sudjelovanje javnosti ne zahtijeva partnersku akciju i ne podrazumijeva potrebu za postizanjem konsenzusa. U osnovi stvari, sudjelovanje javnosti znači:

- razmjenu informacija o predloženom projektu, programu, politici, zakonu ili nekoj drugoj inicijativi, te relevantnu pozadinu ili kontekst;
- iznošenje ideja, razumijevanje problema i raspravu o alternativnim rješenjima;
- utvrđivanje područja slaganja i neslaganja između uključenih strana na koje se odnosi predložena odluka;
- postizanje najboljeg mogućeg ili 'dovoljno dobrog' rješenja koje su spremni prihvatiti svi uključeni na koje se ono odnosi.

Sudjelovanje javnosti (koje se katkada naziva "komuniciranje s javnošću" ili "participativno planiranje razvoja") ne ograničava se samo na širenje informacija. U njegovoj srži je uporaba

odgovarajućih tehnika za utvrđivanje mišljenja javnosti nakon čega se ta mišljenja koriste u odlukama.

Priprema Strategije održivog razvoja uključuje teška pitanja – osobito ono kako provesti rješenje ili koncept i kako pridobiti različite interesne skupine u nekom području. Iskustva pokazuju da odgovor nije u izbjegavanju pružanja cjelovitih i potpunih informacija o odluci koja se razmatra ili u informiranju javnosti tek nakon što je sve već odlučeno. Isto vrijedi i za posao koji obavljaju stručnjaci.

Uvijek se isplati dobiti povratne informacije od javnosti prije donošenja važnih odluka, tako da odluka bude odraz potreba ljudi čime se mogu izbjeći nepotrebne negativne reakcije javnosti. Postoji izravna povezanost između mjere u kojoj javnost može utjecati na neku odluku s jedne strane i na percepciju te odluke i njene prihvaćenosti, s druge strane.

Postoji skup participativnih tehnika koje omogućavaju javnosti da utječe na odluke. Osnovno pravilo sudjelovanja javnosti jest da konačna odluka o određenom konceptu ili važnoj odluci pripada nadležnom tijelu a ne javnosti. Participativno planiranje je sustav sa striktno utvrđenim pravilima. Opće nepoznavanje tih pravila jedan je od razloga nepovjerenja na strani onih koji donose odluke, jer se boje da će izgubiti kontrolu nad procesom ako počnu komunicirati s javnošću. Isto tako, oni ne shvaćaju da sudjelovanje javnosti poboljšava materijale dostupne za donošenje odluka.

Razlozi za sudjelovanje javnosti

Postoje mnogi razlozi za sudjelovanje javnosti, a mogu se svrstati u sljedeće skupine:

- pravni razlozi
- društveno-političke potrebe
- pragmatični i gospodarski motivi.

U nastavku se govori samo o društveno-političkim, pragmatičnim i gospodarskim razlozima.

Društveno-politički razlozi

Uzimanje u obzir širokog raspona mišljenja može pomoći u sprječavanju budućih konflikata. Pomoću pravovremenog i kvalitetnog sudjelovanja, podrška javnosti može se zadobiti prirodnim putem. Za tijela vlasti koja sustavno koriste metode sudjelovanja javnosti postoje mnoge koristi:

- podrška građana koji cijene otvorenost i transparentnost;
- veći kredibilitet donositelja odluka;
- međusobno povjerenje tijela vlasti i javnosti kao i bolje ozračje;
- javni pregovori svaki put su prilika da se mišljenja i stajališta jasno izraze i obrazlože.

Pragmatični i gospodarski motivi

Kvalitetno i pravovremeno sudjelovanje javnosti ubrzava proces planiranja i može donijeti uštede na resursima, koje bi donositelj odluke kasnije morao utrošiti na promjene gotovog projekta (reagirajući na zahtjeve javnosti). Kada je javnost uključena u proces, njihovi zahtjevi i promjene koje traži mogu se rješavati kontinuirano.

Neke dobre strane ovog pristupa su:

- razdoblje procesa planiranja vrijeme je za detaljno upoznavanje s prijedlogom, ciljane rasprave i prihvaćanje optimalnih rješenja;
- sudjelovanje javnosti može pokazati da postoji prevelika neprihvaćenost prijedloga i da bi njegova provedba donijela ekonomski neopravdane troškove;
- ako na pregovore pozovete jake oponente, smanjujete opasnost da će kasnije blokirati odluku;
- neke skupine građana (nevladine organizacije, poduzetnici) također su dragocjeni saveznici koji kasnije mogu sudjelovati u novim integriranim projektima;
- možete dobiti mnogo materijala, ideja i komentara, koji se mogu direktno iskoristiti za proces planiranja i time povećati kvalitetu dokumenata koji se izrađuju;
- lokalno stanovništvo vrlo detaljno poznaje svoju životnu sredinu i stoga može predvidjeti učinke na tu sredinu i utvrditi načine njihovog smanjenja. U javnosti uvijek ima lokalnih stručnjaka (svaki stručnjak negdje živi), koji pružaju besplatno stručno savjetovanje.

5. Akcijski plan za održivu potrošnju i proizvodnju i održive industrijske politike

Akcijski plan za održivu potrošnju i proizvodnju i održive industrijske politike, koji je predstavila Komisija, uključuje prijedlog za razvoj niza novih mjera i izmjene i dopune brojnih zakonskih odredaba. Europski gospodarski i socijalni odbor (EESC) je u brojnim prigodama potvrdio svoje opredjeljenje za održivi razvoj kao sredstvo postizanja ekološkog, gospodarskog i socijalnog razvoja u Europskoj uniji.

Odbor želi naglasiti i činjenicu da su nezaštićene tvrtke, naročito mala i srednja poduzeća u aktualnoj gospodarskoj i financijskoj krizi, i potrebu da se osigura provođenje Akcijskog plana na način kojim će se povećati učinkovitost i poslovna konkurentnost. Plan također treba pomoći oživljavanju gospodarstva uz istovremeno promicanje održive proizvodnje i potrošnje.

Akcijskom planu koji je predložila Komisija u određenoj mjeri nedostaje jasnoća u pogledu sadržaja i predmeta. Te se nejasnoće moraju što prije razjasniti kako bi se plan mogao neometano provesti i kako bi ga privredni sektori na koje se odnosi mogli ispravno ocijeniti.

Komisija treba prihvatiti da svi zainteresirani sektori moraju biti uključeni u izradu njenog Akcijskog plana. Zamjena Maloprodajnog foruma okruglim stolom uz ravnopravno sudjelovanje svih zainteresiranih sektora jedini je prihvatljiv i provediv pristup.

Ekodizajn za više proizvoda: Direktiva o ekodizajnu trenutno postavlja minimalne zahtjeve za proizvode koji troše energiju poput, računala, grijalica, televizora i industrijskih klimatizacijskih uređaja; Komisija želi ovaj Akcijski plan iskoristiti kako bi proširila direktivu i na proizvode koji utječu na potrošnju energije ali koji sami ne troše energiju za vrijeme uporabe nego imaju neizravan utjecaj, kao što su na primjer prozori. U vezi s ovim minimalnim zahtjevima, direktiva će morati definirati dobrovoljna mjerila ekološkog učinka koja moraju ispuniti proizvodi prihvatljivi za okoliš.

Poboljšanje označavanja energetske učinkovitih i ekološki prihvatljivih proizvoda označavanje potrošačima osigurava transparentnost jer im pruža informacije o energetske i ekološke učinkovitosti proizvoda. Komisija stoga predlaže proširenje obveze takvog

označavanja na širu paletu proizvoda, uključujući proizvode koji troše energiju i proizvode koji utječu na potrošnju energije. Popis proizvoda pokrivenih Direktivom 92/75/EEC o označavanju energetske učinkovitosti proizvoda, koja sada zahtijeva da električni kućanski aparati imaju naznačene podatke o potrošnji energije, najprije će se proširiti na druge proizvode poput prozora, na kojima će se morati naznačiti njihov izolacijski kapacitet. Kao drugo, postojeća dobrovoljna shema eko-označavanja za označavanje proizvoda koji su najprihvatljiviji za okoliš, bit će pojednostavljena i proširena na usluge i proizvode kao što su hrana i pića.

Poticaži: Akcijskim planom predlaže se da samo oni proizvodi koji postižu određenu razinu energetske i ekološke učinkovitosti mogu dobiti poticaje i da ih mogu kupovati institucije država članica i Zajednice, identificirane klasama oznaka gdje je to obvezatno uz diskrecijsko pravo države članice kada će i kako dodijeliti poticaje.

Promicanje zelene javne nabave: javna i državna tijela troše 16% BDP-a Europske unije na nabavu dobara i usluga. Kupnjom tzv. zelenih proizvoda i usluga tržištu bi se uputila jasna poruka i stimulirala bi se potražnja za ekološki prihvatljivim proizvodima i uslugama. Komisija zato predlaže novo Priopćenje o zelenoj javnoj nabavi, kojim bi se javnim i držanim tijelima dale smjernice za postizanje ovog cilja i koje sadrži zajedničke kriterije, ciljeve kao i tehničke kriterije za nabavu.

Dosljedni podaci i metode: Komisija smatra da je samo na toj osnovi moguće procijeniti i pratiti napredak sveukupnog ekološkog učinka proizvoda i njihovog prodora na tržište.

Rad s maloprodajom i potrošačima: Osniva se Maloprodajni forum za poticanje kupnje održivih proizvoda, za smanjenje ekološkog otiska maloprodajnog sektora i njegovog nabavnog lanca te za bolje informiranje potrošača.

Poticaj za učinkovitost resursa, eko-inovacije i poboljšanje ekološkog potencijala industrije: Komisija smatra da učinkovitost resursa znači stvaranje veće vrijednosti uz korištenje manje resursa te predlaže konsolidiranje trenutanih napora putem mjera praćenja tj. monitoringa, promicanja i usporedne analize. Dodatni posao obaviti će se na polju eko-

inovacija, za poticanje njegova uzleta kao dijela inovacijske politike EU. Komisija također predlaže uspostavljanje sheme za verifikaciju ekoloških tehnologija širom EU, koja bi bila dobrovoljna a financirala bi se javnim sredstvima, kako bi se pomoglo u stvaranju povjerenja u nove tehnologije koje se pojavljuju na tržištu. Na kraju, Komisija predlaže revidiranje aktualne Sheme upravljanja okolišem i auditiranja Zajednice (EMAS), kako bi se tvrtkama pomoglo da optimiziraju svoje proizvodne procese i koriste resurse na učinkovitiji način. Cilj je povećanje sudjelovanja kompanija i smanjenje troškova malih i srednjih poduzeća.

Globalne mjere: ambicije Komisije protežu se i na međunarodno područje njenim prijedlogom usmjerenim, između ostalog, i na promicanje sektorskih sporazuma u međunarodnim pregovorima o klimatskim promjenama, poticanje dobre prakse i suradnje na tom polju, kao i na poticanje međunarodne trgovine robama i uslugama.

Ciljevi koji su detaljno navedeni u Akcijskom planu popraćeni su trima zakonskim prijedlozima:

- proširenje Direktive o ekodizajnu,
- revidiranje Uredbe o eko-označavanju
- Uredba EMAS (Shema upravljanja okolišem i auditiranja), i
- izrada priopćenja o zelenoj javnoj nabavi

6. UVODENJE ODRŽIVOG RAZVOJA U BUDUĆNOST

Nakon tri godine provođenja Strategije održivog razvoja (SDS) EU dobar je trenutak za promišljanje o načinu uvođenja strategije u budućnost. Na razini EU, održivi razvoj prvenstveno se promiče i prati u kontekstu pojedinačnih politika EU, a sama Strategija održivog razvoja EU ima središnju ulogu u promicanju sveukupnog cilja održivog razvoja. Strategija održivog razvoja EU također je instrument za razvoj strategija održivog razvoja na nacionalnim i regionalnim razinama. Danas gotovo sve države članice EU imaju vlastite nacionalne strategije održivog razvoja (NSDS), u skladu s međunarodnim preporukama najbolje prakse. Nedavno objavljena studija, koju je naručio Odbor regija, sadrži detaljnu analizu tih nacionalnih strategija.

Različitim zainteresiranim stranama nije bilo lako razumjeti zašto na razini EU postoji više prioriternih strategija, kao što je Lisabonska strategija za rast i zapošljavanje i Strategija održivog razvoja EU. Ostali primjeri prioriternih strategija su Klimatsko-energetski paket i Integrirana pomorska politika. Lisabonska strategija jest dinamička strategija koja obuhvaća održivost (klimatske promjene, energija, financijska i socijalna održivost). Strategija održivog razvoja EU jest dugoročna strategija koja omogućava dobar okvir za vođenje i izvješćivanje o dugoročnom širem razvoju i promicanje budućnosti okrenutih promišljanja o održivosti, no ona također traži i aktivnu kratkoročnu politiku. Međutim, spajanje prioriternih strategija ne izgleda provedivo obzirom na njihove različite uloge. Komplementarna priroda Strategije održivog razvoja (SDS) i Lisabonske strategije utvrđena je u obnovljenoj Strategiji održivog razvoja EU (EUSDS).

Unatoč tomu, još uvijek ima prostora za dodatno pojašnjenje specifične uloge Strategije održivog razvoja EU u odnosu na druge strategije EU i sukladno tomu za njeno pojednostavljenje. U tom kontekstu, u pogledu praćenja strategije mogla bi se ponovno razmotriti sljedeća pitanja:

(1) Veća sinergija s Lisabonskom strategijom za rast i zapošljavanje, koja će se revidirati 2010. godine, i drugim prioriternim strategijama EU. Također bi mogla postojati bolja koordinacija i povezanost između načelnih područja pokrivenih Strategijama i njihova praćenja.

(2) Strategija bi se mogla dodatno pojednostaviti ili, alternativno, Strategija održivog razvoja mogla bi se ponovno fokusirati na svoju glavnu prirodu i omogućiti opći okvir za kreiranje politika, u skladu s vodećim načelima utvrđenima 2006. godine.

(3) Strategija bi mogla olakšati razmjenu najbolje prakse u vezi inovativnih pristupa u državama članicama.

(4) Da bi se osiguralo djelotvornije praćenje i provođenje od strane država članica, mehanizmi koji se koriste u Lisabonskoj strategiji također bi se mogli koristiti za praćenje provedbe Strategije održivog razvoja EU. Oni bi uključivali zajednički utvrđene ciljeve,

instrumente mjerenja (pokazatelje, smjernice), sustavno vrednovanje (usporedba učinkovitosti država članica) i sklonost repliciranju i razmjernom prihvaćanju najboljih praksi. Mogle bi se utvrditi mjere podrške objema strategijama, uz vidljive pozitivne rezultate na području rasta, zapošljavanja i zaštite okoliša. Usmjeravanje ekoinovacija, učinkovitosti resursa i zelenog rasta u glavne tokove moglo bi postati vodećom temom..

(5) Praćenje Strategije održivog razvoja osniva se na Pokazateljima održivog razvoja koje koordinira Eurostat. Pokazatelji održivog razvoja su sveobuhvatno sredstvo za praćenje, iako određene važne pokazatelje tek treba razviti. U pokušaju da proširi pokazatelje održivog razvoja i da djelotvornije osigura informacije o izazovima održivog razvoja, Komisija istražuje mogućnosti razvoja svojevrstne ploče ili semafora s rezultatima.

(6) Nastaju novi izazovi za održivi razvoj koji trenutačno nisu uključeni u Strategiju održivog razvoja EU ili su njome tek marginalno pokriveni. To su sigurnost energije, prilagodba klimatskim promjenama, sigurnost hrane, korištenje zemljišta, održivost javnih financija i vanjska dimenzija održivog razvoja. U pogledu vanjske dimenzije, prioritetna područja trebala bi ostati klimatske promjene i energije zajedno s ostvarivanjem Milenijskih razvojnih ciljeva.

Strategija bi se naročito trebala usredotočiti na dugoročne ciljeve EU u najvažnijim područjima, i to sljedećim mjerama:

- Doprinos brzom prebacivanju na gospodarstvo s niskom razinom ispuštanja ugljika i niskim inputom, koje se osniva na energetske i resursno učinkovitim tehnologijama i održivom transportu te prebacivanjem na održivu potrošnju;
- jačanje ekoloških napora radi zaštite biološke raznolikosti, voda i drugih prirodnih resursa. Dokazi pokazuju da se uništavanje biološke raznolikosti nastavlja zabrinjavajućom brzinom. Uništavanje ekosustava ne samo da smanjuje kvalitetu naših života i života budućih generacija, nego stoji na putu održivom, dugoročnom gospodarskom razvoju;
- promicanje socijalne uključenosti. Najranjiviji u društvu nalaze se u opasnosti da budu najteže pogođeni gospodarskom krizom i da najduže osjećaju njene učinke ako se ne predvide učinkovite mjere.
- Jačanje međunarodne dimenzije održivog razvoja i intenziviranje napora u borbi protiv globalnog siromaštva.

7. ZAKLJUČCI

Ovaj dokument pravi inventuru napretka EU politike u područjima pokrivenima Strategijom održivog razvoja EU te pruža informacije za promišljanje i raspravu o održivom razvoju. Ovaj pregled naglašava činjenicu da, unatoč znatnim naporima da se aktivnost na održivom razvoju uključi u glavna područja politike EU, neodrživi trendovi ne posustaju i EU mora svoje napore dodatno intenzivirati. Kao što pokazuje primjer klimatskih promjena, rano poduzimanje aktivnosti ranije donosi više koristi uz niže troškove nego kada se djeluje kasnije.

Treba napomenuti da Europski gospodarski i socijalni odbor priprema preliminarno mišljenje o budućnosti Strategije održivog razvoja EU za jesen 2009. godine., koje bi trebalo dodatno pridonijeti raspravi.

Ti, kao i drugi elementi, kao i aktivan doprinos zainteresiranih strana, omogućit će input za buduću odluku o tome treba li pokrenuti sveobuhvatnu reviziju Strategije održivog razvoja EU, kako je prvotno predviđeno 2006. godine. Ovakva bi revizija mogla pružiti osnovu za daljnje usmjeravanje Strategije u glavne tokove, uz jasnije definiranje njene uloge u kreiranju politike EU, s fokusom na ona područja gdje je napredak najpotrebniji, i uz poboljšanje njene uređenosti i mjerodavnosti.

Europski gospodarski i socijalni odbor itekako pozdravlja ovu ambicioznu inicijativu Europske komisije, koja predstavlja korak naprijed prema ostvarivanju modela održivosti Zajednice, i želi naglasiti da je održivost modela Zajednice već razmatrana u brojnim studijama i mišljenjima koje je izradila ova institucija, između kojih treba istaknuti sljedeće:

- Dvogodišnje izvješće o napretku Strategije održivog razvoja EU
- Učinak europskih ekoloških propisa na industrijske promjene
- Ekološki prihvatljiva proizvodnja.

Koncept održivosti zahtijeva integraciju triju temeljnih stupova: ekološkog, socijalnog i gospodarskog. Europski gospodarski i socijalni odbor podržava cilj Akcijskog plana da se

poboljša ekološki učinak proizvoda kroz njihov cjelokupan životni ciklus, ali također želi naglasiti da ostali stupovi – koji se odnose na socijalne i gospodarske aspekte – ne smiju biti zanemareni, ako se želi uistinu doprinijeti održivosti modela.

Izvori:

Bruxelles, 24.7.2009.

COM(2009) 400 konačna verzija

PRIOPĆENJE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU,
VIJEĆU, EUROPSKOM GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I
ODBORU REGIJA

Usmjeravanje održivog razvoja u glavne tokove EU politika: Analiza Strategije održivog razvoja Europske unije iz 2009. godine

NAT/413

Održiva potrošnja i proizvodnja

Bruxelles, 25. veljače 2009.

MIŠLJENJE Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o Priopćenju Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija o Održivoj potrošnji i proizvodnji i Akcijskom planu za održivu industrijsku politiku

COM(2008) 397 konačna verzija, Izvjestitelj: g. Espuny Moyano

Plan oporavka COM(2008) 800, 26.11.2008. i COM(2009) 114, 4.3.2009, Zapošljavanje Priopćenje COM (2009)257, 3.6.2009. i Priopćenje "Politika kohezije: ulaganje u realnu ekonomiju", COM(2008) 876, 16.12.2008.

Podaci Eurostata o pokazateljima održivog razvoja pokrivaju, u najvećem dijelu, godine 2000.-2007.

Radni dokument djelatnika Komisije kao popratni dokument uz Priopćenje "Prema sveobuhvatnom sporazumu o klimatskim promjenama u Kopenhagenu", SEC(2009) 101.

http://ec.europa.eu/environment/climat/climate_action.htm

OJ No C 82, 1.4.2008, str.. 1.

SEC (2009) 53, 16.1.2009.

http://ec.europa.eu/environment/envec/pdf/analyse_doc.pdf

Nacionalni koordinatori za Strategiju održivog razvoja su veza između Strategije održivog razvoj EU (EU SDS) i Nacionalnih strategija održivog razvoja (NSDS).

Europska mreža održivog razvoja (ESDN) olakšava razmjenu dobrih praksi i iskustava s državama članicama. Informacije o Nacionalnim strategijama održivog razvoja dostupne su na web stranicama ESDN-a: <http://www.sdnetwork>.

Prilozi Regionalnih i lokalnih tijela vlasti u vezi strategija održivog razvoja, Odbor regija, 2009. (autor: RIMAS).

Vijeće Europske unije, dokument br. 19117/06, 9.6.2006.

COM(2009) 147, 1.4.2009.
